

Avram Iancu și Sibiul

Mihai RACOVITAN & Radu RACOVITAN

Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Facultatea de Științe Socio-Umane
“Lucian Blaga” University of Sibiu, Faculty of Social and Human Sciences

Personal e-mail: racovitanr@yahoo.com

Avram Iancu and the town of Sibiu

Three important Transylvanian towns are linked to Avram Iancu's name: Cluj, Târgu Mureș and Sibiu. In Cluj he attended his high school studies and the upper law course between 1841-1846. In Târgu Mureș he did his lawyer (cancelist) internship between 1846 and the spring of 1848. He was here when the Revolution began. The years spent in the first two towns did not forecast that Avram Iancu would become the hero of the nation. Instead, Sibiu is linked to his name in the years of the Revolution (1848-1849). During the revolution, Avram Iancu came to the town of Sibiu several times to attend the meetings of the Permanent Committee of the Romanian Nation, whose member he was. Also after the invasion of Transylvania by the Hungarian revolutionary troops, he came to Sibiu to get informed about the course of events in the country and in the empire or to ask for weapons and supplies from the Austrian commandment. It was also in Sibiu, in 1852, when he gave the first signs of his distance from the world. In the years of his dramatic life he came to Sibiu several times, since the town awakened memories and it was here that his good friend Ilie Măcelariu lived.

Keywords: Sibiu, Avram Iancu, the Permanent Committee of the Romanian Nation, the Revolution of 1848-1849, Transylvania

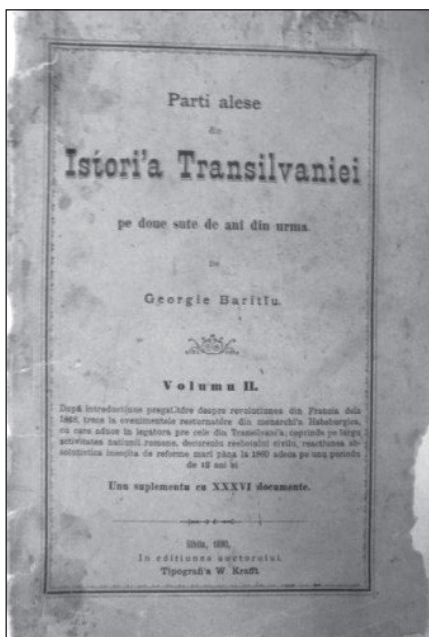
La 1848, românii ardeleni pretind, deodată cu ștergerea iobăgiei, înlăturarea stăpânirii străine. În credința poporului libertatea națională înseamnă totul, se identifică cu însăși firea neamului, cu credința și ființa sa. Lipsiți de drepturi politice, românii nu au conducători, nu au școli, în țara lor nu au voie nici măcar să vorbească românește. Toți sunt, astfel, conștienți că această stare se datorează stăpânirii nobililor, a groșilor, stăpânirii străine, apăsării de către nobilimea maghiară. Tocmai din acest motiv, dintr-un bun început, poporul vede în Iancu nu un simplu apărător ori jălbuitor, ci un om politic, prefigurând și recunoscând astfel postura lui de viitor conducător al românilor din Transilvania.

Avram Iancu rămâne în conștiința românilor cel mai de seamă dintre conducătorii Revoluției de la 1848-1849 din Transilvania, atât de determinantă pentru evoluția devenirii națiunii române până la 1918,

pentru că a fixat programul acesteia, care se va realiza în etape. A fost personalitatea care, prin exemplul său de luptă până la sacrificiu pentru revendicările națiunii sale, a înflăcărat poporul, cu care s-a identificat.

Tânărul de 24 de ani, intrat pe scena revoluției de la începutul ei, din martie 1848, ca tribun al moșilor, ajuns curând în prim plan, alături de Axente Sever, I. Buteanu, S. Balint și ceilalți pentru care ideile revoluționare trebuiau să fie garantate de voința poporului înarmat, devine, după cea de-a treia adunare de la Blaj, care decretează organizarea militară și înarmarea poporului pentru apărarea vieții și a drepturilor amenințate, garantul națiunii aflate în pericol, personajul legendar ce simboliza aspirațiile unei națiuni aflate în plină afirmare¹.

Există câteva localități în Transilvania de care numele lui Avram Iancu este strâns legat. În primul

rând, orașele din Munții Apuseni - Câmpeni, Abrud, Roșia Montană, Zlatna, Brad, centrele de rezistență armată ale mișcărilor împotriva invaziei armatei revoluționare ungare.

Apoi Clujul, orașul capitală a Transilvaniei în acele vremuri, în care, după absolvirea cursului inferior gimnazial la Zlatna, a urmat timp de cinci ani, între 1841-1846, cursurile liceului superior romano-catolic, al piariștilor, considerat a fi fost un liceu superior de rang academic. Acolo a urmat prima clasă de „umanioare”, doi ani de filosofie, apoi cursurile facultății de drept.

Tânărul absolvent a încercat să ocupe o funcție administrativă. El s-a prezentat înaintea guvernului din Cluj, pentru a fi primit ca practicant, fără salariu. Dar a fost respins, întrucât nu era nobil, era „plebeu”, respectiv bătea la porți închise. Umilit, dar și îndârjit, Iancu s-a înscris practicant la Tezaurariatul țării, cu sediul în Sibiu. A fost primul său contact cu Sibiu. Dar și aici s-a convins, în scurt timp, că accesul său într-un mediu rezervat doar națiunilor „dominante” nu are mari șanse de izbândă. L-a surprins bine ceva mai târziu un ziar maghiar, care aprecia că „Iancu nu avea nici înfățișare recomandabilă; el nu știa să se încovoie, nici să se lingusească. Pe figura lui înaltă și pe fața lui superbă, bărbătească, se oglindea timbrul acelei conștiințe pe care singură convingerea meritelor o poate da”². Astfel că, după câteva săptămâni, Iancu părăsi birourile Tezaurariatului și plecă la Târgu Mureș, înscriindu-se „cancelist”, adică practicant la Tabla Regească (curtea de apel a Transilvaniei, cel mai înalt for judiciar), spre a deveni avocat, pentru că avocat putea fi și dacă nu era nobil, iar nobilii nu se făceau avocați, ei monopolizând doar funcțiile publice. Soarta lui Iancu era, de altfel, cea a sutelor și miilor de tineri români, care, prin școală, încercau să răzbească în viață. Practica avocațială în Târgu Mureș și-a făcut-o

între 1846 – primăvara anului 1848, când a izbucnit revoluția, dar el apucase să obțină diploma de avocat. Nu va ajunge să practice oficial această profesie, deși din 1849 până în 1852 el a susținut cu cunoștințe juridice temeinice la toate oficialitățile, până la Viena, drepturile mișcărilor asupra pădurilor din Apuseni. Lumea era în schimbare, zorii revoluției îi vor da prilejul să se dăruie cu toată ființa idealului eliberării poporului român din Transilvania, de pretutindeni.

În Târgu Mureș fiind, în martie 1848 sosise vestea izbucnirii revoluției la Viena, câteva zile mai târziu la Buda, în Ungaria și începe să fie cunoscut programul revoluției ungare în care se prevedeau libertăți civile, în spirit liberal, egalitate socială, condiționate însă de alipirea Transilvaniei la Ungaria, o Ungarie mare, independentă de Austria, cu o singură cetățenie și limbă oficială, cea maghiară. În acele momente tensionate și în Târgu Mureș, un centru al maghiarismului, când tineretul maghiar susținea cu fanatism „uniunea”, Iancu a fost cel care din rândul tinerilor români prezenți acolo a dovedit o deplină maturitate politică, pronunțându-se pentru înțelegerea cu forțele revoluționare maghiare, pretinzând, însă, așezarea acestora pe temeiul principiilor sfinte ale libertății sociale a țărânimii și al drepturilor politice ale românilor. Au loc în diferite centre ale Transilvaniei întruniri ale tinerilor intelectuali români, în curând fruntași revoluționari, care căutau căile de urmat. În acel context, Simion Bărnuțiu, cărturar cu mare reputație deja printre români, a dat din Sibiu în noaptea de 24/25 martie cunoscuta sa proclamație, „Provocațiune”, în care indica drumul de urmat al românilor în revoluție, pretinzând neabătută a recunoașterii politice a națiunii române și a limbii sale, dreptul românilor de a participa la conducerea treburilor publice ale Transilvaniei, în conformitate cu numărul lor, egalitatea socială, ștergerea iobăgiei și împrăștierea țăranilor fără despăgubire. Era o schiță de program revoluționar, drept și radical și care se va impune în programul marii adunări de la Blaj, cea din mai, care a stabilit programul revoluției. Ideile lui Bărnuțiu, Iancu le-a îmbrățișat pe deplin, de acum considerându-l pe Bărnuțiu drept mentorul său și cu care va conlucra strâns, mereu cerându-i sfatul pe toată durata revoluției. Urmare a proclamației lui Bărnuțiu a fost că tinerii din Târgu Mureș, cei din Blaj, alături de cărturarii Timotei Cipariu și Aron Pumnul, hotărâsc convocarea pentru 30 aprilie, la Blaj, a unei adunări naționale, în cadrul căruia poporul român din Transilvania să-și afirme și impună doleanțele și programul politic. Între altele, adunarea din Dumina Tomii a hotărât întrunirea, tot la Blaj, pentru ziua de 3/15 mai, a unei Mari Adunări Naționale, cu prezența masivă a românilor, care să stabilească programul revoluției naționale.

La Blaj, la Marea Adunare, Iancu a fost însoțit de toți cărturarii din munți și de circa 10.000 de

moți, organizați și disciplinați militarmente. De acum Iancu a devenit un conducător unanim recunoscut al poporului. La Blaj s-a ales și Comitetul Național Permanent, reprezentanță națională, compus din 25 de fruntași români, având ca președinte pe episcopul ortodox Andrei Șaguna, vicepreședinte pe Simion Bărnuțiu, Avram Iancu făcând parte din Comitet.

De la Blaj, Iancu va merge la Sibiu, pentru a participa la ședința Comitetului Național Român. Prima măsură luată de Comitet va fi să expedieze delegațiile hotărâte de Adunarea Națională, una la Viena pentru a se prezenta împăratului, cealaltă la Cluj, pentru a interveni pe lângă dieta țării să dezbată revendicările formulate pe Câmpia Libertății. Membrii Comitetului se întruneau în fiecare zi, discutând mersul evenimentelor politice; Iancu ia parte la aceste discuții care îi deschid orizonturi noi și îi îmbogățesc experiența politică, urmărind, totodată, cu atenție frământările în creștere care neliniștesc masele poporului.

În loc să ia act și să se aplece la doleanțele românilor, dieta nobiliară din Cluj, întrunită la câteva zile după adunarea de la Blaj, a decretat „uniunea” Transilvaniei cu Ungaria; împăratul Francisc și guvernul imperial au recunoscut revoluția ungară și programul ei, iar grofii ardeleni au început să-și formeze gărzii înarmate, trecând la terorizarea populației românești, cu toate că în 18 iunie s-a răspândit vestea desființării iobăgiei în Transilvania, iar fruntașii români încep să fie urmăriți pentru a fi arestați. Iancu tocmai participa la ședința Comitetului Permanent la Sibiu, când s-a produs vărsarea de sânge de la Mihălț, un sat din apropierea Blajului, pusă la cale de comitele suprem de Alba de Jos, un baron Bánffy, spre a pedepsi pe iobagii români pentru că au ocupat cu forța un pământ din moșia contelui Esterházy³. La aflarea veștii, Barițiu povestește că Avram Iancu, furios la culme, a sărit peste trei bănci și l-a bruscat pe un membru al Comitetului, un consistoriatorist ortodox din Sibiu care a afirmat că și tinerii fruntași români sunt vinovați că ațâțau poporul și cu mare greutate Bărnuțiu și Barițiu l-au calmat; Iancu ar fi spus „dacă este așa de dumneavoastră ascult, dară să țină minte secuii (mihălțenii au fost uciși de trupe de secu venite din garnizoana Aiud – n.n.)!” și ar fi continuat: „discuțați, domnilor, discuțați, eu mă duc în munți să fac revoluție, pentru a lovi de acolo direct în Aiud, de unde a venit pieirea mihălțenilor și unde-l țin închis și-l torturează pe Simion Balint”⁴.

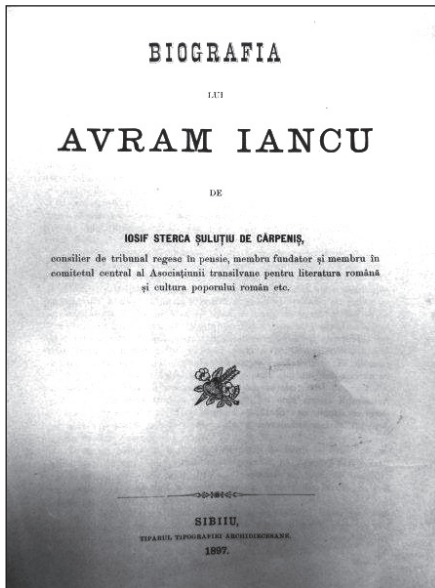
În aceste condițiuni, ședința s-a întrerupt; de fapt, Comitetul va fi foarte curând desființat prin înaltă hotărâre, iar trupele imperiale staționate în Transilvania, de sub conducerea bătrânului și ruginitului baron general Puchner, a autorizat și a sprijinit cu autoritatea sa de guvernator militar și trupele sale acțiunile nobilimii maghiare.

Într-adevăr, Avram Iancu a părăsit imediat după acea ședință Sibiul, în 5 iunie, și a început în munți,

în clandestinitate, căci era urmărit și vânat de gărzile ungare, înarmarea și organizarea cetelor de moți, pentru a fi gata oricând să riposteze.

În vara anului 1848, în loc să aplice legea dată de guvernul revoluționar ungar de desființare a iobăgiei, inclusiv în Transilvania, nemeșii maghiari cu gărzile lor au dezlănțuit teroarea generală. Iancu a fost ascuns în munți de către moți, însă a fost foarte activ. Ca atare, fruntașii românilor, îndeosebi prin inițiativa lui Ioan Axente Sever, au convocat în septembrie o a treia adunare națională pe Câmpia Libertății de la Blaj. Acolo Iancu sosește în fruntea a 6.000 de moți înarmați, fiind primit într-un entuziasm general. Se hotărăște, la Blaj, înarmarea și organizarea militară și administrativă a românilor, se afirmă hotărât din nou programul revoluției române. Sub presiunea degradării continue a evenimentelor, Comitetul Național, recunoscut de acum de imperialii habsburgi ca un „Comitet de pacificațiune”, în frunte cu Simion Bărnuțiu, elaborează planul mobilizării generale, Transilvania organizându-se în 15 prefecturi conduse de un prefect cu atribuții administrative și militare. Fiecare prefectură trebuia să ridice la arme 20.000 de bărbați în stare să lupte, în Apuseni organizându-se Legiunile (organizare militară după modelul roman) lui Avram Iancu, Ioan Buteanu, Petre Dobra, Simion Balint. Respingând, din nou, uniunea Transilvaniei cu Ungaria, românii declară că recunosc noua constituție liberală și vor colabora cu conducerea armatei împărătești, la rândul lui, generalul comandant Puchner promițând românilor armament din depozitele militare austriece și coordonarea operațiunilor militare. Aceasta, după ce guvernul maghiar, condus de Lajos Kossuth, proclamă Ungaria independentă, ruptă de Austria, practic declarându-se starea de război. Acum sprijinul românilor ardeleni era cât se poate de necesar pentru austrieci, care promit recunoașterea națiunii politice române, drepturi sociale, economice, bisericesti, școlare.

Iancu revine la Sibiu doar în luna decembrie, în special din nevoia de a se informa de la Comitet, întrucât, copleșit de grijile campaniilor militare care începuseră între timp prin pătrunderea armatei maghiare în Transilvania, combinată cu acțiunea militară a secuilor împotriva românilor și a trupelor imperiale, el nu mai avea știri directe de la Comitetul din Sibiu și nici nu era informat precis cu privire la colaborarea cu imperialii. La Sibiu este informat de atitudinea cu totul neamicală față de români a generalului Puchner, care evită să-și ia angajamente politice și în mod efectiv să-i înarmeze pe români⁵. Pentru ziua de 28 decembrie, Comitetul, prin Simion Bărnuțiu, convoacă o adunare care afirmă ferm și pentru cunoștința generalului doleanțele românilor. Dar Iancu nu participă la adunare, sosind la Sibiu știrea despre înaintarea trupelor maghiare în Ardeal. Se îndreaptă în grabă înspre Câmpeni, cartierul său general, începând să pună în funcțiune de îndată

apărarea teritoriului locuit de moți. Până în vara anului 1849 Iancu nu revine în Sibiu, cetele lui Iancu purtând bătălii disperate cu trupele regulate maghiare, care pătrunseră în munți pe toate direcțiile, Iancu fiind recunoscut de toți prefeții refugiați în munți drept prefectul general al revoluției, conducătorul militar pe care-l recunoșteau unanim. Au fost 14 lupte sângeroase, în urma cărora Avram Iancu și moții săi au rămas nebiruiți, Munții Apuseni rămânând în primăvara lui 1849 singura zonă din Transilvania necucerită de armata ungară comandată de generalul Josef Bem.

Aflată într-o situație disperată, armata imperială din provincie e nevoită să se refugieze în Țara Românească. Ea se va reîntoarce în Transilvania împreună cu trupe țariste, la care împăratul apelase. La începutul verii trupele țariste și austriece sunt într-o ofensivă continuă în Transilvania, în timp ce, dinspre apus, trupele austriece au înfrânt definitiv armatele ungurești în Câmpia Panoniei. Tardiv, abia în iulie, Kossuth promite recunoașterea unor drepturi românilor, ba chiar îi solicită lui Iancu ajutor armat. Era prea târziu, tot ceea ce a putut promite Iancu – și s-a ținut de cuvânt – a fost să nu intervină cu cetele sale alături de ruși și austrieci; în august, armata ungară capitula la Șiria, lângă Arad, revoluția ungară s-a prăbușit. Victorioși, la sfârșitul lui august austriecii au cerut prefeților români să desființeze gloatele, să dezarmeze pe lăncieri și să predea armele. Cu demnitate, Iancu a depus armele înainte ca imperialii să-i impună.

Noul guvernator al Transilvaniei, Wohlgemuth, îl invită pe Iancu la Sibiu, împreună cu Axente, în luna septembrie și insistă să desființeze îndată toate oștile rămase pe teren. Ei au declarat că lăncierii vor depune armele fără întârziere, întorcându-se la vatră⁶. Tot acum comisarul austriac Eduard Bach raporta în 5 septembrie 1849 că cetele românilor au fost desființate, despre Iancu afirmând că dorește să intre în armata

imperială. Între timp, delegațiile românilor, cu Șaguna, Ioan Maiorescu, A. T. Laurian, prezintă revendicările românilor noului împărat Franz Joseph, neprimind decât promisiuni. De fapt, din toamna lui 1849, vreme de vreo 11 ani, austriecii vor introduce în Transilvania (și în restul imperiului) un regim neoabsolutist, bazat pe forță armată și atență supraveghere polițienească. În loc să fie recunoscute și aplicate punctele din Protocolul de la Blaj, cererile drepte ale românilor transilvăneni nu cunosc înțelegere. Mai mult, conducătorii lor sunt urmăriți, amenințați, închiși.

Viața lui Iancu după depunerea armelor, din toamna anului 1849 și până în 1852, adică până la retragerea sa totală de pe scena vieții publice, este iarăși plină de învățăminte pentru generațiile care i-au urmat. În tot acest timp el era peste tot, „când la Viena, când la Sibiu”, ocupându-se, totodată, de soarta tristă a compatrioților săi munteni, ale căror cauze în chestiunea pădurilor amenințate de pretențiile fiscalului austriac le apăra nu numai în calitate de confrate a lor, ci și ca avocat, Iancu dăruindu-se încă o dată revendicărilor sociale.

Guvernul din Transilvania nu răspunde memoriilor lui Iancu în chestiunea pădurilor revendicate de moți. Noul guvernator, prințul Schwartzenberg, a propus o soluție de compromis cu care Iancu nu a fost de acord, dând în acest sens și instrucțiuni în toate comunele din munți. Când a fost primit, în vara anului 1852, împreună cu protopopul Simion Balint la Sibiu în audiență de guvernator, Iancu se dovedește din nou intransigent, el admitând doar recunoașterea integrală a dreptului revendicat. Urmează persecuțiile, Iancu fiind arestat, mai întâi în târg la Hălmațiu, eliberat fiind pe loc de moții revoltați, ofițerul austriac spunând că a fost o confuzie. Din nou este arestat, în 17 august 1852, baronul Springenfeld, comandantul militar al districtului Alba Iulia, trimițând la Cămpeni în acest scop trei companii de soldați. Fostul prefect general este expedit la Alba Iulia cu o escortă de jandarmi. A contat la aceasta, desigur, și refuzul său demn de a accepta onorurile imperiale și funcțiile bine plătite oferite de autorități, cerând ca mai întâi să fie decorată națiunea cu împlinirea promisiunilor făcute.

Adus la Alba Iulia în stare de arest, intră în conflict cu un funcționar sau ofițer austriac, cu numele Hoehn, care, autoritar, dă ordin ca Iancu să fie legat și l-a scuipat și lovit cu palma peste față⁷. Temându-se să păstreze un om atât de primejdios în apropierea Munților Apuseni, autoritățile imperiale l-au expedit la Sibiu, unde i s-a înscenat la repezeală un proces pentru a i se comunica o sentință de achitare. După eliberare, Iancu e primit în casa ospitalieră a lui Ilie Măcelariu, prieten și coleg de la drept, unde e consemnat pentru câțva timp⁸. Fără îndoială că a fost eliberat pentru impresia nefavorabilă produsă nu numai între români. Episcopii români Alex. Sterca Șuluțiu și Andrei Șaguna

s-au ținut de datoria lor să informeze guvernul despre consecințele dezastruoase pe care le-ar fi putut avea în popor regretabilul incident⁹. Astfel se explică și oferta ce i se face lui Iancu în Sibiu de către un împuternicit al guvernatorului Schwartzberg, baronul colonel Heydte, de a primi o funcție la Viena cu un salariu de 2.400 de florini anual, iar la Sibiu, cu 1.800 de florini, ofertă pe care eroul a refuzat-o. Tot atunci, la propunerea guvernatorului, împăratul Francisc Iosif aprobase să li se acorde lui Iancu, Balint și Sever, pentru daunele suferite în timpul revoluției, câte un dar în bani în valoare de 9.500 florini. Din banii care i-au revenit Iancu și-a achitat datoriile făcute în închisoare, a plătit despăgubiri unora dintre cetății săi care au suferit daune în timpul revoluției. Nici banii rămași, Iancu nu i-a păstrat pentru sine, el împreună cu Axente Sever și Simion Balint hotărâsc „fundarea unei societăți literare române” care urma să aibă drept țel „cultura și dezvoltarea limbii române și publicarea de cărți folositoare”, în care scop „au depus la bancă un capital de 2.500 florini (sumă foarte mare pentru acea vreme), și denumiră cinci bărbați pentru compunerea statutelor”¹⁰; pe această temelie va lua ființă, peste nouă ani, Astra sibiană, Iancu fiind un urzitor al ei¹¹.

Exact în perioada pe care a petrecut-o în Sibiu în toamna lui 1852, umilințele din închisoare și ingratitudea au făcut ca mintea sa ageră să se descumpănască. Exprimă un adevăr dureros cuvântul lui Ion Gorun (pseudonimul literar al lui Alexandru Hodoș), că Avram Iancu a murit de două ori: l-a ucis întâi falsitatea și perfidia (imperialilor Habsburgi – n.n.) și abia în 1872 l-a atins și coasa vremii¹². Ilie Măcelariu a constatat că simptomele bolii care îl cuprinde sunt îngrijorătoare, dar se pare că eroul încă nu se afla sub îngrijirea constantă a unui medic. Spre sfârșitul toamnei a venit tatăl său, Alisandru, spre a-l duce acasă; ajunși la Apold, Avram Iancu a dispărut, hoinărind o zi prin pădurile înconjurătoare. Tatăl său l-a readus la Sibiu pentru a cere părerea medicilor; nu se mai putea face, însă, nimic. Era destul de liniștit, uneori chiar comunicativ, dar a început să bea.

În vremea revoluției, când Iancu venea la Sibiu ca membru al Comitetului Permanent, pentru a participa la ședințele acestuia, sau după ce începuse războiul cu ungurii, izolat fiind în Munții Apuseni, pentru a se informa despre mersul evenimentelor politice, sau

pentru a discuta despre demersurile pe care frunzașii români trebuiau să le facă pe lângă autoritățile imperiale, fie să ceară comandantului militar austriac arme pentru luptătorii lui și organizarea în munți a unor depozite de alimente, el trăgea îndeobște la hanul „La curtea Mediașului” (astăzi pe str. Mitropoliei nr.7), unde erau găzduiți și alți membri ai Comitetului Permanent. Se pare că a locuit, sau cel puțin a fost prezent în clădirea aflată azi pe str. Avram Iancu nr. 27, în care între septembrie 1848-11 martie 1849 a funcționat sediul Comitetului națiunii române¹³.

În anii următori nu s-a îndepărtat de zona Apusenilor, pribegind pe cărările munților, cântând din fluierul care-l face vestit, venerat fiind de moșii lui care l-au ocrotit mereu. Uneori este cuprins de un dor de pribegie, în intenția de a-și vizita vechii camarazi. Mai bucurat a vizitat Sibiul prietenului său Ilie Măcelariu¹⁴. În primăvara anului 1872, Iancu mai ia, pentru ultima oară, drumul Sibiului. Se crede că nu a ajuns în oraș, se păstrează doar amintirea trecerii sale prin satele sibiene Apoldul Mare și Aciliu. O informație găsită în arhivele sibiene¹⁵ ne spune că a ajuns mai aproape de Sibiu, în comuna Galeș din Mărginime, unde a tras la casa notarului Avram Acelenescu, fost luptător în cetele sale. A doua zi dimineața când a plecat și-a uitat jacheta, piesă care astăzi se găsește la Muzeul Unirii din Alba Iulia, donată muzeului pe care Astra tocmai îl întemeia. Câteva luni mai târziu, în 10 septembrie 1872, Avram Iancu închidea ochii în Baia de Criș.

Era un mit, o legendă, de multă vreme; poporul i-a cântat anii de glorie și i-a plâns anii de durere și l-a trecut în „Cântecul Iancului”. Contemporanii și generațiile de până la 1918 l-au socotit a fi marele precursor al Unirii și i-au păstrat vie memoria, personalitatea și faptele eroului fiind definitiv integrate istoriei poporului român, mai întâi prin scrierile memorialistice ale camarazilor săi din timpul revoluției, prefecți și tribuni, prin prima monografie pe care i-o datorăm lui Iosif Sterca Șuluțiu (1897), iar apoi, prin intermediul mării istoriografi, începând cu A.D. Xenopol, N. Iorga și Silviu Dragomir, locul său fiind definitiv stabilit în Panteonul națiunii.

Sibiul a fost între 1848-1918 centrul de necontestat al mișcării naționale românești din Transilvania, acest fapt datorându-se și legăturilor lui Avram Iancu cu Sibiul. Sibiinii i-au cinstit memoria, îndeosebi când românii din Ardeal traversau dușmănoasa epocă a dualismului austro-ungar, strângându-și rândurile și organizându-se politic, menținerea trează în conștiința oamenilor a ideilor revoluției și a celui mai reprezentativ conducător al ei constituind un izvor de învățăminte. Cunoscutele ziare românești sibiene, „Telegraful Român”, „Observatoriul”, „Tribuna” și „Foaia Poporului”, l-au evocat aproape cotidian. Iar când din inițiativa cunoscutului gazetar Ioan Russu Șirianu, începând cu 1894, s-a lansat o colecție pentru

ridicarea unui monument lui Avram Iancu, îndeosebi „Tribuna” s-a implicat prin publicarea repetată a listelor cu sumele colectate de la românii de pretutindeni. Bani străși au fost trimiși la Sibiu pe adresa altui redactor al „Tribunei”, Tit. Liviu Albini, drept pentru care în 1897 a fost arestat și deținut timp de 13 luni în închisoarea din Alba Iulia. Fondul bănesc în creștere a fost depozitat în banca sibiană „Albina”, iar ca urmare a prigoanei dezlănțuite de autoritățile ungare împotriva colecțiilor sau donatorilor de fonduri, fondul a fost trimis la București, și într-un final confiscat¹⁶. Pentru implicarea sa în comemorarea permanentă a memoriei lui Iancu, ziarului „Tribuna” și gazetarilor săi li s-au însenat repetate procese politice de presă, la cumpăna sec. XIX-XX.

În primii ani de existență ai României Mari, Asociațiunea din Sibiu, dar și guvernele din București și-au manifestat dorința de a înființa în Vidra de Sus un muzeu istoric al Munților Apuseni, al Revoluției de la 1848 și a eroului său Avram Iancu. În 1922, la împlinirea la 50 de ani de la moartea sa, Astra a organizat mari serbări în Munții Apuseni, iar începând cu 1922, apropiindu-se data centenarului nașterii sale, 1924, Astra a organizat mari colecte publice pentru înființarea în Vidra de Sus a Muzeului Iancului, în casa părintească restaurată, și Casa Națională pentru sătenii din Vidra. Serbările din 1924 organizate de Astra și guvernul României în toate localitățile din munți, la mormântul de la Țebea și la Cluj în cinstea eroului s-au bucurat inclusiv de prezența familiei regale. În anul următor, Astra a comandat Atelierului de sculptură din Cluj, Voina, trei busturi metalice ale lui Avram Iancu, care au fost așezate astfel: unul în Muzeul Asociațiunii din Sibiu (în prezent dispărut), altul în muzeul de la Vidra, al treilea în Casa Națională din Țebea. Tot Astra înființează în 1930 importantul muzeu, Muzeul Unirii, din Alba Iulia, în care istoria Revoluției și faptele lui Avram Iancu este prezentată cum se cuvine.

Note:

1. Vezi Pavel Teodor, *Avram Iancu în memorialistică*, Cluj, Editura Dacia, 1972, p. 5-6; Silviu Dragomir, *Cuvânt înainte la Avram Iancu*, București, 1965, p. 11-14.
2. Iosif Sterca Șuluțiu, *Biografia lui Avram Iancu*, Sibiu, 1897, p. 4.
3. În istoriografie se menționează că ar fi fost 12 morți, însă regretatul istoric de la Cluj, Gelu Neamțu, un foarte bun cunoscător al revoluției de la 1848, a găsit un document în care se spune că cel puțin 112 mihălțeni omorâți pluteau la vale pe apa Mureșului.
4. N. Buta, *Avram Iancu și epoca sa*, Cluj, 1924, p. 11.
5. Silviu Dragomir, *Avram Iancu*, ediția a II-a, București, Editura Științifică, 1968, p. 111; G. Barițiu, *Părți alese din istoria Transilvaniei*, vol. II, Sibiu, 1890, p. 213, 380 și urm.

6. Silviu Dragomir, *Studii și documente privitoare la revoluția românilor din Transilvania în anii 1848-1849*, Cluj, 1944, vol. I, p. 101-102, 116-117, 122-123, 124, 131.
7. George Barițiu, *Avram Iancu*, în *Transilvania*, nr. 21-22, 1872, p. 243-245, 254-258; aceeași informație o dă și Iosif Sterca Șuluțiu în monografia dedicată lui Iancu.
8. S. Dragomir, *op. cit.*, p. 324.
9. Alex. Sterca Șuluțiu îi rezervă lui Iancu un capitol într-un studiu mai mare, *Istoria Horiei*, 1856 (mss.), cf. *Ibidem*, 324.
10. „Gazeta Transilvaniei”, 1852, nr. 33.
11. Amănunte, la V. Curticăpeanu, *Mișcarea culturală românească pentru Unirea din 1918*, București, 1968, p. 60-61.
12. Cf. Rev. *Transilvania*, nr. 9, 1922, p. 593.
13. Cornel Lungu, *Sibiul românesc. Oameni și locuri*, Sibiu, Editura Salgo, 2011, p. 62, 78.
14. S. Dragomir, *op. cit.*, p. 331.
15. Serviciul Județean Sibiu al Arhivelor Naționale Române, fond *Astra*, Procese verbale pe anul 1929, cota 98/1929.
16. Paul Abrudan, *Pentru un monument lui Avram Iancu*, Sibiu, 1972, p. 15-40.

Bibliography

- Abrudan, Paul, *Pentru un monument lui Avram Iancu / For a Monument dedicated to Avram Iancu*, Sibiu, 1972.
- Barițiu, George, *Părți alese din istoria Transilvaniei / Selected Parts in the History of Transylvania*, vol. II, Sibiu, 1890.
- Buta, N., *Avram Iancu și epoca sa / Avram Iancu and his Age*, Cluj, 1924.
- Curticăpeanu, V., *Mișcarea culturală românească pentru Unirea din 1918 / The Romanian Cultural Movement for the Union of the Year 1918*, București, 1968.
- Dragomir, Silviu, *Avram Iancu*, București, Editura Științifică, 1968.
- „Gazeta Transilvaniei” / „The Gazette of Transylvania”, 1852, nr. 33.
- Lungu, Cornel, *Sibiul românesc. Oameni și locuri / The Romanian Sibiu. People and Places*, Sibiu, Editura Salgo, 2011.
- Revista „Transilvania”, 1872, 1922.
- Serviciul Județean Sibiu al Arhivelor Naționale Române, fond *Astra*, Procese verbale pe anul 1929 / Sibiu County Service of the Romanian National Archives, fund *Astra*, Protocols for 1929.
- Șuluțiu, Iosif Sterca, *Biografia lui Avram Iancu / The Biography of Avram Iancu*, Sibiu, 1897.